

СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ СКЛАДОВІ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-1-09>

УДК 351. 364

Галина Михайлівна Куц

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології, соціології та культурології
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-7263-1958>

Володимир Васильович Наконечний

доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування
ННІ «Інститут державного управління»
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6715-8898>

Юрій Олексійович Куц

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування
ННІ «Інститут державного управління»
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-8629-012X>

Олена Юріївна Сергєєва

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу факультету іноземних мов,
Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6304-2273>

РЕАЛІЗАЦІЯ БАЗОВИХ НАПРЯМКІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ВНУТРІШНІМ МІГРАНТАМ У ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Як цитувати: Куц Г. М., Наконечний В. В., Куц Ю. О., Сергєєва О. Ю. Реалізація базових напрямків державної політики соціальної допомоги внутрішнім мігрантам у Харківському регіоні. *Державне будівництво*. 2022. № 1(31). С. 101–112. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-1-09>

In cites: Kuts, H.M., Nakonechny, V.V., Kuts, Y.O., Sergeyeva, O.Y. (2022). Implementation of basic state policy directions of social assistance to internal migrants in Kharkiv region. *State Formation*, 1(31), 101–112. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-1-09> [in Ukrainian].

© Куц Г. М., Наконечний В. В., Куц Ю. О., Сергєєва О. Ю., 2022

Анотація. Із 24 лютого 2022 р. почалося широкомасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України. Майже третина території Харківщини окупована російським агресором. Харківщина піддається щоденним бомбардуванням. Найбільш нищівні ракетні удари з боку Росії спрямовані на північні райони Харкова. Це спричинило нову – більш масштабну – хвилю міграції громадян України. Мешканці Харківщини стали масово виїжджати за кордон або в інші, більш безпечні, області України. Разом із тим, значна кількість харків'ян, що мешкають у північно-східних районах Харкова, зокрема, на Північній Салтівці, стали внутрішніми переселенцями саме в Харківській області. Соціальні служби Харківщини зіткнулися з новими викликами щодо ВПО. Втім, досвід у цій сфері вже напрацьований ще з 2014 р.

2014 рік для України є роком агресії з боку Російської Федерації, анексії Автономної Республіки Крим та початком збройного конфлікту на східних територіях України. Це спричинило загрози життю тисячам людей, які вимушені були покинути власні домівки та стати внутрішніми мігрантами. У Харківській області один із найвищих показників чисельності внутрішніх мігрантів в Україні, які, безумовно, потребують соціальної допомоги.

Наведено досвід та виокремлено пріоритетні напрями державної політики соціальної допомоги та соціального захисту внутрішніх мігрантів у Харківському регіоні: забезпечення житлом, працевлаштування, доступ до медичного обслуговування. Аргументовано, що соціальний проект із працевлаштування «Рука допомоги» став найуспішнішим у соціальній сфері для вимушених переселенців.

Описано найбільш успішні проекти з надання соціальної допомоги внутрішнім мігрантам на Харківщині: у сферах працевлаштування та забезпечення житлом. Сфокусовано увагу на проблемах організаційного характеру в отриманні соціальних послуг внутрішніми мігрантами. Виявлено базові характеристики соціально-демографічного портрету внутрішніх мігрантів у Харківській області, зокрема, високий рівень освіти, що вимагає гнучкості у формуванні стратегій їхнього працевлаштування. Разом із тим, здійснення державної політики щодо соціального захисту внутрішніх мігрантів характеризується фрагментарністю та відсутністю стратегічного бачення у вирішенні чисельних питань.

Ключові слова: *державна політика, внутрішньо переміщені особи, соціальний захист, соціальний захист внутрішньо переміщених осіб, внутрішні мігранти, соціальна допомога, внутрішньо переміщені особи, війна з РФ, Харків.*

Постановка проблеми. Війна на східних територіях України розпочалася у 2014 р. після анексії українського Криму Російською Федерацією. У концептуалізації цієї війни значна частина науковців у всі часи використовувала, а подекуди й зараз використовують, термін «гібридна війна» з огляду на те, що війна вісім років не була оголошена, але бойові дії на території Донецької та Луганської областей тривали. Крім того, базовою ознакою сучасних гібридних війн вважається активне ведення інформаційних війн. У Доктрині інформаційної безпеки України зазначається, що формування державної інформаційної політики має бути спрямованим на протидію «руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни» [14]. Широкомасштабне вторгнення російських військ, небачена в ХХІ ст. агресивність ворога поглибили окреслену проблему.

Означені події детермінували безпрецедентне внутрішнє та зовнішнє переміщення значної кількості населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання проблематики державної політики *соціальної допомоги внутрішнім мігрантам* досліджували науковці різних галузей науки, зокрема: Амоша О., Антонюк В., Балусева О., Гусева Н., Капінус О., Лібанова Е., Малиновська О., Римаренко Ю., Ровенчак О., Христова Г. та ін., також у цьому напрямку працюють автори даної статті [21]. Дослідниками надавались пропозиції та механізми їх реалізації щодо розробки та формування комплексних загальнодержавних, регіональних та міжрегіональних програм по забезпеченню адаптації та «вбудові» внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у приймаюче суспільство та громади, розв'язанню їх чисельних проблем тощо.

У той же час специфіка реалізації базових напрямків державної політики соціальної допомоги внутрішнім мігрантам у Харківському регіоні України, як фронтівому, висвітлена в науковій літературі ще не повною мірою.

Мета статті. На основі аналізу державної політики щодо внутрішньо переміщених осіб виокремити специфіку реалізації базових напрямків державної політики соціальної допомоги внутрішнім мігрантам у Харківському регіоні України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ характеризується прискореними темпами міграції населення. Існує багато визначень даних процесів, їх причин та наслідків. У кінці 90-х років ХХ ст. в Україні була видана ґрунтована енциклопедія з окреслених питань [12]. Держави формують відповідну політику, часто її називають «державна міграційна політика». Так, міграційна політика О. Малиновською розглядається як свідомий і цілеспрямований вплив суспільства на міграційні процеси з метою формування їх найбільш бажаної інтенсивності, спрямованості та складу на основі притаманних їм закономірностей і тенденцій. Міграційна політика у вузькому розумінні спрямована на регулювання чисельності, складу, спрямованості переміщень населення, а в більш широкому – це державна доктрина чи концепція регулювання міграційних процесів, нерозривно пов'язана з економічною, соціальною, демографічною, національною, культурною політикою [10, с. 409]. Відповідно міграція, визначається Бакаєвим О. і Римаренком Ю., як переміщення населення через кордон тих чи інших територій у межах однієї країни або з однієї країни в іншу із зміною назавжди чи на тривалий час постійного місця проживання або з регулярним

поверненням до нього [2, с. 641]. Аналогічне визначення, але більш широке дає в Енциклопедії державного управління (Київ, НАДУ, 2011) Малиновська О., трактуючи міграцію населення «за найбільш широким визначенням – просторовий рух населення між населеними пунктами однієї або різних адміністративно-територіальних одиниць незалежно від його тривалості, регулярності та цілей» [11, с. 412]. А, скажімо, Ровенчак О. вважає, що міграція – це перетин адміністративного кордону, добровільний чи примусовий просторовий рух осіб чи груп осіб від місця (країни) виїзду до місця (країни) в'їзду за наявності або без неї законних підстав на певний період часу або назавжди, що може вести за собою зміну постійного місця проживання; цей рух включає в себе еміграцію та імміграцію. Звідси мігрант – особа, яка здійснює міграцію [18, с. 129].

У вітчизняній науковій літературі, засобах масової інформації цих людей називають «внутрішніми мігрантами», «вимушеними переселенцями», в офіційних документах – «внутрішньо переміщеними особами», що найточніше відповідає англomовному терміну «internally displaced persons» [5, с. 26]. Таким чином, у законодавстві України цих внутрішніх мігрантів, що покинули «своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту» означають терміном «внутрішньо переміщені особи» [15].

Харківщина – це сьогодні регіон покордоння з Росією та фронтова область, що межує з Донецькою областю та з Луганською областями, де тривають запеклі бойові дії. У Харківській області на початок 2022 р. був один із найвищих показників чисельності внутрішньо переміщених осіб внаслідок збройного конфлікту на Донбасі (Донецька та Луганська області). Підрахунок реальних даних щодо кількості внутрішніх мігрантів, що прибули до Харківської області із зони збройного конфлікту, доволі складний. У Харківській області у серпні 2015 р. загальна кількість внутрішньо переміщених осіб становила 185 600 осіб [7, с. 40]. У лютому 2016 р. вже було офіційно зареєстровано 212 600 внутрішньо переміщених осіб. Утім, в той же час керівництво Харківського регіону неодноразово заявляло, що разом із незареєстрованими внутрішніми мігрантами, у області налічується понад 300 000 внутрішньо переміщених осіб [9, с. 124].

Одним із успішних проектів для допомоги внутрішньо переміщеним особам із зони збройного конфлікту став у Харківській області проект «Рука допомоги», який діє у регіоні з 2017 р. [16]. Цей проект впроваджено

Міністерством соціальної політики України за підтримки Світового банку, що реалізується в рамках більш широкої стратегії модернізації системи соціальної підтримки населення. Мета проекту «Рука допомоги» полягає у допомозі «вимушеним переселенцям та членам малозабезпечених сімей позбутися залежності від соціальних виплат, отримати достойну роботу або заснувати власний бізнес» [19]. Отже, ключова ціль проекту – повернути непрацюючих внутрішньо переміщених осіб на ринок праці. Проект «Рука допомоги» передбачає залучення учасників до економічної активності за умови урахування особливостей та прагнень кожного з них. Для України це абсолютно новий механізм соціального захисту. Разом з тим, свою дієвість та ефективність такі проекти довели в країнах Європейського Союзу.

У Харківській області [16] одним із механізмів проекту «Рука допомоги» стало надання безвідсоткової поворотної фінансової допомоги (мікрокредити) його учасникам, які мріяли про власну справу задля організації власного бізнесу.

Протягом 2017–2018 рр. на Харківщині учасниками проекту стали 1000 внутрішньо переміщених осіб. Біля 500 внутрішніх мігрантів були працевлаштованими або взяли участь у громадських роботах. Слід зазначити, що проект «Рука допомоги» пропонує допомогу у працевлаштуванні людям, які прагнуть стабільного заробітку. Втім, якщо відсутня бажана вакансія на момент звернення, то в рамках проекту пропонуються різноманітні варіанти тимчасових оплачуваних робіт на користь громади.

Фінансову допомогу у Харківській області не цей період отримали 48 внутрішньо переміщених осіб, ставши підприємцями. Цікавим є те, що в рамках проекту було створено 44 робочих місця уже діючими суб'єктами господарювання для працівників із числа внутрішніх мігрантів. Супровід учасників проекту «Рука допомоги», консультаційна підтримка тривають і сьогодні: зокрема тих підприємців, переважна більшість яких ефективно розвиває свій бізнес та сплачує податки.

Особливість проекту «Рука допомоги» полягає в заохоченні місцевого бізнесу до створення нових робочих місць. Якщо представники певного підприємства місцевого бізнесу здійснять працевлаштування двох учасників проекту, то саме підприємство може отримати від держави безвідсоткові кредити на закупівлю нового обладнання.

Проект «Рука допомоги» для осіб, що переїхали із зони збройного конфлікту до Харкова, став найуспішнішим у соціальній сфері. Показовим у цьому контексті є приклад Аліни Старченко, яка мешкала на Луганщині.

З початком бойових дій у Луганській області Аліна покинула власний дім і переїхала до Харкова. Жінка шукала нову роботу, вона мала вищу економічну освіту. До війни вона працювала на посаді бухгалтера. За допомогою в працевлаштуванні Аліна Старченко звернулася у Харківський міський центр зайнятості [3]. Жінка вирішила відкрити власну справу. Оскільки вона мала статус внутрішньо переміщеної особи, у центрі зайнятості їй запропонували взяти участь у пілотному проекті «Рука допомоги». Аліна успішно написала і захистила бізнес-план на тему «Виробництво меблів». Згодом вона отримала одноразову допомогу по безробіттю. За отримані кошти вона закупила обладнання для виготовлення меблів. Сьогодні Аліна Старченко разом зі своїм чоловіком та найманими працівниками виготовляють дитячі ліжечка та планують розширення виробництва.

Із 2016 р. в Харківській області реалізуються важливі проекти, що мають на меті сприяти вирішенню нагальних проблем вимушених переселенців. Зокрема, це такі проекти: Пілотний проект із залучення до роботи членів малозабезпечених сімей та внутрішньо переміщених осіб відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 р. № 1154 (із змінами); Проект «Центр розвитку підприємницьких ініціатив у м. Харкові» (реалізується за підтримки Міжнародного Фонду «Відродження»); Проекти Благодійного Фонду «Карітас-Харків» [6].

Цікавим з точки зору вирішення проблем працевлаштування внутрішніх мігрантів став проект «Livelihoods» під егідою Благодійного Фонду «Карітас-Харків» [Там само]. Цей проект стартував у вересні 2015 р. як проект з працевлаштування внутрішньо переміщених осіб «Кар'єра для нового життя». Метою проекту стала всебічна допомога вимушеним переселенцям у вирішенні питань працевлаштування та інтеграції у нову громаду. У проекті «Livelihoods» декілька напрямів допомоги внутрішньо переміщеним особам: надання первинних консультацій задля виявлення запитів клієнтів; допомога у працевлаштуванні; створення бази бенефіціарів; допомога у складанні резюме; допомога у підборі вакансій, згідно до досвіду та побажань клієнтів та у відповідності з актуальним ринком праці. За допомогою сайту з працевлаштування «CAREERFORNEWLIFE.COM» у рамках проекту надаються онлайн консультації внутрішньо переміщеним особам. Також для внутрішніх мігрантів надаються індивідуальні гранти для професійного навчання з метою розширення можливостей для працевлаштування.

У 2016 р. із загальної кількості працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб у Харківській області більш успішно були працевлаштовані службовці (51,5 %), відсоток працевлаштування робітників – 35,1 % [9, с. 125]. Це пов'язано з тим, що робітники на Донбасі (Донецька та Луганська області) переважно працювали в шахтах. Оскільки на Харківщині шахт немає, робітникам, які стали вимушеними переселенцями, приходиться набувати нових навичок та шукати нову роботу. По Харківщині найбільша кількість працевлаштованих внутрішніх мігрантів припадає на сільське господарство, переробну промисловість та торгівлю.

Доволі непроста проблема для більшості внутрішньо переміщених осіб – це проблема житла. У Харківській області для вимушених переселенців із зони збройного конфлікту було організовано компактні місця проживання: модульні містечка, тимчасові поселення тощо. Також здійснювалося фінансування програм «Доступне житло» та «Власний дім» для забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб у міській та сільській місцевості [5, с. 266].

Харківською міською радою прийнята «Міська цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2025 роки» [13]. У рамках цієї програми внутрішньо переміщені особи мають право на отримання пільгових кредитів для будівництва чи придбання доступного житла.

Стосовно питань забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб Харківська обласна державна адміністрація співпрацює з міжнародними організаціями. У рамках реалізації проекту «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури (УФСІ V)» за підтримки Міністерства економічного розвитку та співробітництва ФРН (BMZ) та Кредитної установи для відбудови (KfW) у Харківській області впроваджується шість мікропроектів з реконструкції будівель під житло для внутрішньо переміщених осіб: у містах Богодухів, Красноград, Лозова, Дергачі, Ізюм, селищі Золочів [1].

Разом із тим, сьогодні здійснення державної політики в Україні щодо забезпечення прав внутрішніх мігрантів характеризується відсутністю стратегічного бачення у питанні вирішення проблеми житла для них.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виявлено базові характеристики соціально-демографічного портрету внутрішніх мігрантів у Харківській області, зокрема, високий рівень освіти, що вимагає гнучкості у формуванні стратегій їхнього працевлаштування. Саме внутрішні мігранти з вищим освітнім рівнем більш успішно були працевлаштованими на Харківщині. Тоді як серед внутрішньо переміщених осіб робітничих професій

відсоток працевлаштованих був значно нижчим. Це пов'язано з тим, що робітники на Донбасі (Донецька та Луганська області) переважно працювали в шахтах. Оскільки на Харківщині шахт немає, робітникам, які стали вимушеними переселенцями, приходиться набувати нових навичок та шукати нову роботу, що ставить перед органами соціального захисту нові завдання. По Харківщині найбільша кількість працевлаштованих внутрішніх мігрантів припадає на сільське господарство, переробну промисловість та торгівлю. Активні бойові дії на північному сході Харківської області підвищують внутрішню міграційне навантаження на підконтрольні Україні території Харківського регіону.

У цілому, масштабна внутрішня міграція в Україні спричинила як об'єктивні, так і суб'єктивні наслідки для внутрішніх мігрантів. Насамперед мова йде про посилення конкуренції на ринку праці, що впливає на місцевих жителів, які стали приймаючою стороною для вимушених переселенців. Також суттєво позбавився попит у сфері оренди житла. Стала спостерігатися перевантаженість закладів охорони здоров'я.

Подальші дослідження можуть бути корисними у напрямку узагальнення досвіду інших регіонів України щодо адаптації у нове середовище внутрішньо переміщених осіб із окремих районів ведення активних бойових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд регіональних програм щодо забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб. *Агентство ООН у справах біженців UNHCR*. URL: http://vpl.com.ua/wp-content/uploads/2018/11/UA_IDPs_housing-programs_review.pdf.
2. Бакаєв О. В., Римаренко Ю. І. Міграція. *Юридична енциклопедія*. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2001. С. 641–642.
3. Власний бізнес Аліни Старченко. *Державний центр зайнятості*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/vlasnyy-biznes-aliny-starchenko>.
4. Внутрішньо переміщені особи. *Міністерство соціальної політики України*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>.
5. Гусєва Н. В. Внутрішні переміщення в Харківській області: загальнонаціональний вимір. *Регіон – 2018: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8–9 листопада 2018 р.)*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. С. 264–270.
6. Для ВПО. *Харківський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді «Довіра»*. URL: http://dovira.kh.ua/index.php?id_pidkategorii=0&id_kategorii=11.
7. Євдокимова І. А. Проблеми державних та комунальних соціальних служб у задоволенні потреб внутрішньо переміщених осіб в м. Харкові. *«SOCIOПРОСТІР: the interdisciplinary online collection of scientific works on sociology and social work»*. № 6. 2017. С. 39–47.
8. Кількість зареєстрованих ВПО станом на 13 квітня 2020 р. *Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України*. URL: <https://mtot.gov.ua/ua/kilkist->

zareestrovanih-vpo-stanom-na-13-kvitnja-2020-r?fbclid=IwAR0F7cue-RDC6OuQtrHFO0KVcPp53eREN9nouGQT6ry7VMRmEluKnzBVpQ8.

9. Комплексне соціологічне дослідження в рамках Проекту «Економічні можливості постраждалим від конфлікту», що впроваджується Українським Жіночим Фондом за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Київ: Український жіночий фонд, 2016. 174 с. URL: https://www.uwf.org.ua/files/EOPAC_research_IDP_2016.pdf.

10. Малиновська О. А. Міграційна політика. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. С. 409–410.

11. Малиновська О. А. Міграція населення. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю. П. Сурмін (співголова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. С. 412–413.

12. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. (Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія ; За ред. Ю. Римаренка. Київ : Довіра, 1998. 912 с.

13. Міська цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2025 роки (у редакції рішення 30 сесії 7 скликання від 16.10.2019 № 1772/19). *Соціальний захист Харкова. Офіційний сайт Департаменту праці та соціальної політики Харківської міської ради*. URL: <https://soczahist.kharkov.ua/2019/11b1-2/>.

14. Про Доктрину інформаційної безпеки України. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>.

15. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 28.12.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

16. Про забезпечення реалізації у Харківській області пілотного проекту із залучення до роботи членів малозабезпечених сімей та внутрішньо переміщених осіб : розпорядження Харківської обласної адміністрації від 17 лютого 2017 року. URL: [http://rukadopomogu.com.ua/upload/file/hark_v_rozporядzhennya_\(1\).pdf](http://rukadopomogu.com.ua/upload/file/hark_v_rozporядzhennya_(1).pdf).

17. Риндзак О. Т. Соціально-економічна адаптація внутрішньо переміщених громадян у приймаючому соціумі (на прикладі м. Харкова) / О. Т. Риндзак. *Проблеми економіки*. № 3. 2015. С. 275–280.

18. Ровчак О. Визначення та класифікації міграції: наближення до операційних понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 127–139.

19. Рука допомоги. Пілотний проект Міністерства соціальної політики України. URL: <http://rukadopomogu.com.ua/ua>.

20. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Харківська обласна державна адміністрація*. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/139/3017>.

21. Kuts H., Nakonechny V., Kuts Y., Sergeyeva O. Social protection priorities for internal migrants in Kharkiv region, Ukraine. *Clinical Social Work and Health Intervention*. Vol. 11. No. 4. 2020. P. 7–13.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 20.06.2022 р.

Kuts H. M.

Doctor of Political Sciences, Full Professor,
Professor at Political, Social and Cultural Studies Department,
Kharkiv National Pedagogical University by Scovoroda, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-7263-1958>

Nakonechny V. V.

Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Professor of Regional Development and Local Self-government Department, Economics and
Entrepreneurship, Education and Research Institute of Public Administration
of V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6715-8898>

Kuts Y. O.

Doctor of Public Administration, Full Professor,
Head of Department of Local Self-government,
Education and Research Institute of Public Administration
of V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-8629-012X>

Sergeyeva O. Y.

PhD of Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor at Foreign Languages Department,
V.N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6304-2273>

IMPLEMENTATION OF BASIC STATE POLICY DIRECTIONS OF SOCIAL ASSISTANCE TO INTERNAL MIGRANTS IN KHARKIV REGION

Annotation. For Ukraine 2014 was a year of aggression by the Russian Federation, the annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the beginning of the armed conflict in the eastern territories of Ukraine. This conflict threatened the lives of thousands of people who were forced to leave their homes and became internal migrants. Kharkiv region has one of the highest rates of internal migrants in Ukraine, who, of course, need social assistance.

The priority directions of the state policy of social assistance and social protection of internal migrants in the Kharkiv region are: provision of housing; employment; access to medical care. It is argued that the social project on employment "Helping Hand" has become the most successful in the social sphere for IDPs.

The most successful projects on providing social assistance to internal migrants in Kharkiv region are presented in the spheres of employment and housing. The focus is on organizational problems in obtaining social services by internal migrants. The basic characteristics of the socio-demographic portrait of internal migrants in Kharkiv region show, in particular, the high level of education, which requires flexibility in the formation of strategies for their employment. At the same time, the implementation of state policy on social protection of internal migrants is characterized by fragmentation and lack of strategic vision in addressing a number of issues.

Key words: state policy, internally displaced persons, social protection, social protection of internally displaced persons, internal migrants, social assistance, armed conflict, Kharkiv.

REFERENCES

1. Analitichnyi ohliad rehionalnykh program shchodo zabezpechennia zhytloom vnutrishno peremishchenykh osib. *Ahentsvto OON u spravakh bizhentsiv UNHCR*. URL: http://vpl.com.ua/wp-content/uploads/2018/11/UA_IDPs_housing-programs_review.pdf [in Ukrainian].
2. Bakaiev, O.V., Rymarenko, Yu.I. (2001). *Mihratsiia. Yurydychna entsyklopediia*. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» imeni M. P. Bazhana. P. 641–642 [in Ukrainian].
3. Vlasnyi biznes Aliny Starchenko. *Derzhavnyi tsentr zainiatosti*. URL: <https://www.dcz.gov.ua/publikaciya/vlasnyy-biznes-aliny-starchenko> [in Ukrainian].
4. Vnutrishno peremishcheni osoby. *Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy*. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> [in Ukrainian].
5. Husieva, N.V. (2018). Vnutrishni peremishchennia v Kharkivskii oblasti: zahalnonatsionalnyi vymir [Internal displacement in the Kharkiv region: a national dimension]. *Rehion – 2018: stratehiia optymalnoho rozvytku: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 8–9 lystopada 2018 r.)*, 264–270 [in Ukrainian].
6. Dlia VPO. (2017). *Kharkivskiy miskiy tsentr sotsialnykh sluzhb dlia simi, ditei ta molodi «Dovira»*. URL: http://dovira.kh.ua/index.php?id_pidkategorii=0&id_kategorii=11 [in Ukrainian].
7. Yevdokymova, I.A. Problemy derzhavnykh ta komunalnykh sotsialnykh sluzhb u zadovolenni potreb vnutrishno peremishchenykh osib v m. Kharkovi [Problems of state and communal social services in meeting the needs of internally displaced persons in Kharkiv]. *«SOCIOPROSTIR: the interdisciplinary online collection of scientific works on sociology and social work»*, 6, 39–47 [in Ukrainian].
8. Kilkist zareiestrovanykh VPO stanom na 13 kvitnia 2020 r. *Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy*. URL: <https://mtot.gov.ua/ua/kilkist-zareestrovanih-vpo-stanom-na-13-kvitnja-2020-r?fbclid=IwAR0F7cue-RDC6OuQtrHFO0KVcPp53eREN9nouGQT6ry7VMRmEluKnzBVpQ8> [in Ukrainian].
9. Kompleksne sotsiologichne doslidzhennia v ramkakh Proektu «Ekonomichni mozhyvosti postrazhdalym vid konfliktu», shcho vprovadzhuetsia Ukrainyskym Zhinochym Fondom za pidtrymky Ahentsvta SShA z mizhnarodnoho rozvytku (USAID) (2016). Kyiv: Ukrainyskyi zhinochy fond. URL: https://www.uwf.org.ua/files/EOPAC_research_IDP_2016.pdf [in Ukrainian].
10. Malynovska, O.A. (2011). *Mihratsiina polityka. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8 t. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy; Yu.V. Kovbasiuk and other (Eds.). T. 7: Derzhavne upravlinnia v umovakh hlobalnoi ta yevropeiskoi intehratsii. I.A. Hrytsiak, Yu.P. Surmin and other (Eds.). Kyiv: NADU. 409–410 [in Ukrainian].*
11. Malynovska, O.A. (2011). *Mihratsiina naseleennia. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia: u 8 t. Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy; Yu.V. Kovbasiuk and other (Eds.). T. 7: Derzhavne upravlinnia v umovakh hlobalnoi ta yevropeiskoi intehratsii. I.A. Hrytsiak, Yu.P. Surmin and other (Eds.). Kyiv: NADU. 412–413 [in Ukrainian].*
12. *Mihratsiini protsesy v suchasnomu sviti: svitovy, rehionalnyi ta natsionalnyi vymiry. (Poniatynyi aparat, kontseptualni pidkhody, teoriia ta praktyka): Entsyklopediia. (1998). Yu. Rymarenka (Ed.). Kyiv: Dovira. 912 s [in Ukrainian].*
13. Miska tsilova sotsialno-ekonomichna prohrama budivnytstva (prydbannia) dostupnoho zhytla na 2010–2025 roky (u redaktsii rishennia 30 sesii 7 sklykannia vid 16.10.2019 № 1772/19). *Sotsialnyi zakhyst Kharkova. Ofitsiyni sait Departamentu pratsi ta sotsialnoi polityky Kharkivskoi miskoi rady*. URL: <https://soczahist.kharkov.ua/2019/11b1-2/> [in Ukrainian].
14. Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017> [in Ukrainian].

15. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 28.12.2014 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> [in Ukrainian].

16. Pro zabezpechennia realizatsii u Kharkivskii oblasti pilotnoho proektu iz zaluchennia do roboty chleniv malozabezpechenykh simei ta vnutrishno peremishchenykh osib: rozporiadzhennia Kharkivskoi oblasnoi administratsii vid 17 liutoho 2017 roku. URL: [http://rukadopomogu.com.ua/upload/file/hark_v_rozporyadzhennya_\(1\).pdf](http://rukadopomogu.com.ua/upload/file/hark_v_rozporyadzhennya_(1).pdf) [in Ukrainian].

17. Ryndzak, O.T. (2015). Sotsialno-ekonomichna adaptatsiia vnutrishno peremishchenykh hromadian u prymaiuchomu sotsiumi (na prykladi m. Kharkova) [Socio-economic adaptation of internally displaced persons in the host society (the case of Kharkiv)]. *Problemy ekonomiky*, 3, 275–280 [in Ukrainian].

18. Rovechak, O. (2006). Vyznachennia ta klasyfikatsii mihratsii: nablyzhennia do operatsiinykh poniat. [Definition and classification of migration: approximation to operational concepts]. *Politychnyi menedzhment*, 2, 127–139 [in Ukrainian].

19. Ruka dopomohy. *Pilotnyi proekt Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy*. URL: <http://rukadopomogu.com.ua/ua> [in Ukrainian].

20. Sotsialna pidtrymka vnutrishno peremishchenykh osib. *Kharkivska oblasna derzhavna administratsiia*. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/oblasna-derzhavna-administratsiya/struktura-administratsiyi/strukturni-pidrozdili/139/3017> [in Ukrainian].

21. Kuts, H., Nakonechny, V., Kuts, Y., Sergeyeva, O. (2020). Social protection priorities for internal migrants in Kharkiv region, Ukraine. *Clinical Social Work and Health Intervention*, vol. 11, no. 4, 7–13 [in Ukrainian].

The article was received by the editors 10.05.2022.

The article is recommended for printing 10.06.2022.

